

Koraki do samostojnosti

✂ Simona Levč

“Premajhen si še, da bi lahko plezal na drevo, sam narezal banano, tako si še nezrela, počakaj, bom jaz ...” To so pogoste besede staršev, ko otrok želi poskusiti nekaj novega. Otrok bo nekaj časa še poskušal, a potem bo omagal in dovolil, da starši naredijo namesto njega. Začel bo verjeti, da je premajhen, neroden, prepočasen. Radovednost, motivacija in želja po dejavnosti bodo počasi usahnile.

Foto: EA

Pa vendar si želimo samostojnih otrok. Kako ravnati, da bodo otroci razvili občutek odgovornosti, varnosti in samostojnosti?

Starši morajo pred otroka postavljati različne zahteve, ki so primerne njegovi starosti. Zahteva ni samo pričakovanje, ne samo prošnja. Zahteva je poziv k določeni aktivnosti, k delu.

Seveda morajo biti starši pri postavljanju zahtev realni. Problem lahko nastane, če so zahteve staršev previsoke, prenizke ali pa jih sploh ni. Če pred otroka postavijo previsoke zahteve, jih pogosto ne bo mogel uresničiti, starši pa ne bodo imeli priložnosti, da ga pohvalijo. Od njih ne bo dobil povratne informacije, da mu gre dobro, da je uspešen. Otrok bo začel o sebi postopoma misliti, da je neuspešen, nesposoben in ne dovolj dober za starše. Tak otrok bo večno nezadovoljen s sabo in se bo bal novih izzivov. Bal se bo neuspeha in nehal bo poskušati.

Prav tako lahko prenizko postavljene zahteve ali cilji vplivajo na otrokovo predstavo o sebi. Kmalu bo spoznal, da zna in dosega manj kot njegovi vrstniki. Njegova samopodoba bo vedno nižja, kar ni dobra popotnica za večjo samostojnost.

Nekateri sodobni starši v želji, da bi zaščitili svojega otroka pred vsem, kar bi mu povzročalo neprijetne občutke, od njega zahtevajo odločno premalo ali skoraj nič. Če je otrok v otroštvu zaščiten pred negativnimi občut-

ki, so mu starši vzeli možnost za pridobivanje izkušenj, ki bi mu omogočale, da bi uspešno izpolnjeval določene zahteve, se učil tudi na napakah in na koncu uspel.

Otroci ne vedo, kaj je pomembno za samostojnost, vedo samo, kaj je prijetno in kaj neprijetno. Naravnani so na to, da uživajo – v igri, crkljanju ...

Odgovornost staršev je, da otroka naučijo, da obstajajo prijetne in neprijetne situacije. Preko različnih situacij ga je treba naučiti, da mora vztrajati, včasih potrpeti tudi v neprijetnih okoliščinah, ki od otroka zahtevajo napor, vztrajnost, trud.

“ Ko pred otroka postavite neko zahtevo, vztrajajte, da jo v celoti izpolni. Zakaj? Zato, da bo videl rezultat svojega dela. ”

Tudi mi smo morali skozi veliko situacij, ki niso bile prijetne, da smo dosegli zastavljene cilje (pisali smo domače naloge in se učili tudi v sončnem vremenu, pomagali očetu pri sekanju drv, čeprav bi raje s prijatelji igrali košarko ...).

Za razvijanje samostojnosti so torej pomembne realne zahteve do otrok, ki jim niso nujno pogodu. S tem, ko otrok opravlja tudi naloge, ki zanj niso prijetne, mu omogočamo, da bodo te stvari ob večkratnem ponavljanju vedno manj neprijetne in bo zanje porabil vedno manj energije. In nekoč bodo postale delovna navada, nekatere tudi rutina.

Že v prejšnji številki sem omenjala zavezovanje čevlja. Veliko vaje in ponavljanja je bilo potrebnega, da se je otrok naučil tega. Kmalu mu to ni vzelo več toliko časa in sedaj je to, da si sam zaveže čevlje, že rutina. Prav tako kot umivanje zob. Veliko vztrajnosti, razlaganja, zakaj je to pomembno,

Foto: Petra Duhanov

veliko doslednosti je potrebne, da to enkrat postane rutina. In ko je rutina, nam manjka, če bi jo morali kdaj izpustiti. Tako stvar, ki je bila prej ob učenju neprijetna, postane neobhodno potrebna.

Za majhnega otroka je na poti do samostojnosti pomembno ne samo to, da opazuje in posluša, ampak tudi to, da sam raziskuje, preizkuša – se dotika, voha, okuša, razstavlja, sestavlja. Tako zadovolji svojo radovednost, razmišlja, dela zaključke, kar je temelj intelektualnega razvoja in korak na poti do samostojnosti. Sčasoma bo otrok pokazal željo po samostojnosti. Najprej vas bo opazoval pri delu, nato bo želel pomagati pri gospodinjskih opravilih, se želel samostojno nahraniti in obleči. Če ga starši ob tem podpirate, mu pokažete, da mu zaupate.

Že majhen otrok lahko sam drži žlico in se uči samostojnega hranjenja. Seveda bo ob tem kaj padlo na mizo ali šlo mimo ust proti nosu, a to je nujna posledica preizkušanja in učenja. Dovolite mu to izkušnjo, dajte mu čas in ne jezite se zaradi nereda na mizi in pod njo. To so otrokovi prvi koraki na poti do samostojnosti. Enako potrpežljivi bodite ob njegovih prvih

poskusih samostojnega oblačenja. Lahko pokažete, nekoliko pomagajte, a dajte mu čas.

Že zelo majhen otrok lahko v košaro ali zaboj pospravi svoje igračke. Najprej jih pospravimo skupaj z otrokom in to ponovimo večkrat, če je potrebno, da otrok ugotovi, kako in kaj je treba narediti, da so igrače na svojem mestu.

Triletnik si lahko sam obuje čevlje, prav tako zloži čevlje v predsobi, poškropi cvetlice v stanovanju, pomaga očetu pri brisanju avta ... in počasi postane to njegovo delo in odgovornost. Triletna deklica bo z veseljem narezala banano za sadno solato – z nožem, ki reže, ne s plastično imitacijo noža – seveda ob prisotnosti starša. Prav tako bo z veseljem sodelovala pri čiščenju kopalnice, če bo ob tem lahko uporabila veliko vode. Leto dni starejša deklica pa bo del kopalnice – ploščice na tleh lahko že zelo lepo očistila sama.

Štiriletnik bo z veseljem posesal manjšo dnevno sobo ali del sobe, ki ga skupaj določite. Še posebej zabavno bo učenje in sesanje, če bo lahko sesalec sam sestavil in razstavil.

Vendar pazite; ko pred otroka postavite neko zahtevo, vztrajajte, da jo v

celoti izpolni. Zakaj? Zato, da bo videl rezultat *svojega* dela. Če zaupate štiriletnemu otroku, da bo posesal dnevno sobo, mu dovolite, da delo dokonča. Če vidite, da so pod mizo še drobtine, ne recite, da je delo super opravljeno. Povejte po resnici: "Glej, pod mizo se še nekaj vidi. Boš pogledal, kaj je to ..." Otrok bo posesal spregledane drobtine in delo v celoti opravil sam. Tudi sesalec bo pospravil. Takrat pa bo potreboval oceno svojega dela – vašo realno oceno. "Ja, lepo, dnevna soba čisto drugače diha, prav dobro ti je uspelo." Nič drugega ne potrebuje, nobene nagrade. Otroci ob tem, ko se učijo, potrebujejo oceno dela. Ravno tako kot mi, sicer ne vemo, ali smo neko

stvar opravili res dobro ali ne.

Med dnevnimi aktivnostmi lahko pomagata otroku do samostojnosti:

- Dovolite mu, da se uči spretnosti preko različnih dejavnosti.
 - Vključujte ga v dnevne aktivnosti v gospodinjstvu.
 - Dovolite mu, da začeto delo opravi do konca.
 - Dovolite mu, da razmišlja in išče lastne rešitve. Namesto tega, da vi iščete rešitve, naj se jih otrok spomni sam. (Igračka je zlomljena, kaj boš naredil?)
 - Pogosto ga vprašajte za njegovo mnenje.
 - Večkrat mu dajte možnost odločanja (npr.: naj odloči ali greste na sprehod v mesto ali v gozd).
 - Pohvalite otrokove uspehe.
 - Pomagajte mu, kadar je postavljen pred pretežek izziv.
 - Ne delajte stvari namesto otroka; počnite jih z njim, dokler tega ne zmore sam.
 - Vsak dan si vzemite nekaj časa, ki je namenjen samo otroku, in v tem času po možnosti utišajte mobilitel.
- Ljubezen staršev do otroka je izredno pomembna, a ni dovolj. Ljubezen je delo. ■